

פרשת 'בשלח' - ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - מבוסס על ליקו"מ ס"ד אות ה'

3 בחינות אמונה / מופת - דבקות וניגון - תורה ונבואה

מנצפ"ך והגאולה / 3 מדרגות של צדיקים / הניגון של האמונה

ניתו לקבל במייל: 6537488@gmail.com

וביצחק הסוד הוא באות מ"ם כמ"ש: "כי עצמת ממנו מאוד",
וזה הגאולה של יצחק מפלשתים, שכוונתם היתה להרע לו,
כמ"ש: "אם תעשה עמנו רעה פאָשר לא נגענוך וכאָשר עשינו
עמך רק טוב", וז"א שבאמת הם רצו ורק לא הצליחו להרע לו.
ביעקב הסוד תלוי באות נו"ן, כמ"ש: "הצילני נא" (נו"ן כפולה)
ואצל עם ישראל ביציאת מצרים הסוד היה באות פ"ה שנא:
"פקוד פקדתי". והסוד של הגאולה העתידה - באותיות צד"י

(צ"י), כמו שנאמר "הנה איש צמח שמו ומתחתי יצמח ויבנה את
היכל ה'" (זכריה ו, יב) - זה משיח. וכן: "והקמתי לך צמח צדיק"
(ירמיה כג, ה), והוא הסוד של הגאולה עתידה. וכמו שאנו אומרים:
את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח זו גאולה האחרונה.

יוצא לפי זה, שכל החמש גאולות של אברהם, יצחק, יעקב,
ויציאת מצרים, והגאולה העתידה - רמוזים בחמש אותיות
מנצפ"ך. וזה היה הסוד שהיה הגואל צריך לומר כשהוא בא
לגאול אותם, והוא נמסר לשתיים עשרה השבטים, שהרי יעקב
אבינו רצה לגלות את הקץ, וכתוב שנסתלקה ממנו שכינה, אז
הוא גילה דברים אחרים מעין הקץ, ובין השאר הוא גם גילה להם
את הסוד של גאולת מצרים, הוא לא מסר להם את זמן הקץ, כי
זה מה שנעלם ממנו אך הוא מסר להם את האותיות של הגאולה.
וכשבאו זקני ישראל לסרח בת אשר שקיבלה את סוד הגאולה
מאבא שלה אשר (והיא לא מסרה אותו לאף אחד, כיון שלא היה צורך בכך),
וכשהגיע משה, אמרו לה בתחילה שהוא עושה מופתים, אמרה:
'מופתים אין בהם ממש', וכשאמרו לה שאמר: "פקוד פקדתי",
אמרה להם, "כך קיבלתי מאבא, שזהו הגואל האמיתי".

שלושה דרגות של אמונה, במצרים, בקריעת ים סוף ובמתן תורה

השלב הראשון של גאולת מצרים, היה בדרך של מופתים,
שמשה היה מראה לעם ישראל, כמו שכתוב (תהלים ק"ה) "ומופתים
בארץ חס". ואמנם סרח לא רצתה לסמוך על זה, עד ששמעה
שמשה אמר את המילים "פקוד פקדתי", אבל עם ישראל
האמינו מכח המופתים במצרים וזהו שכתוב: "ויעש האתת
לְעֵינֵי הָעָם... וַיֵּאֱמַן הָעָם", וזהו השלב הראשון של האמונה,
כשיש לפניך רק אנשים קטנים, היא אמונה על ידי מופתים, ועם
ישראל בתחילה במצרים היו קטנים.

השלב שני של האמונה הגיע בקריעת ים סוף, שכתוב שם: "וַיֵּרָא
יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו' וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ", וזה שונה
מהפסוק הראשון שנאמר במצרים "וַיֵּאֱמַן הָעָם", שהאמינו בה,
אך לא מוזכר שהאמינו גם במשה, כי עדיין לא היה להם אמונת
חכמים, את האמונה בצדיק. ורק כשהגיעו לקריעת ים סוף שם
כתוב "וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ", אמונה בהשם ואמונה בצדיק.
הנקודה הזאת של אמונה בצדיק היא מאוד חשובה לנו בתור
חסידים שקרובים לבעל שם טוב הקדוש, שהוא מאוד הדגיש את
חשיבות העניין של האמונה בצדיק, וכמו שכתוב במכילתא (על
הפסוק "וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ") וז"ל: "וַיֵּאֱמִינוּ בָּהּ וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ", אם

בפרשה אנו מגיעים לנס הגדול של קריעת ים סוף, הסיום של
יציאת מצרים, וכל זמן שעדיין לא היה את הסיום הזה של: "וַיֵּרָא
יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם" של "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל
אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם", עדיין לא נעשה הגמר של גאולת
מצרים, כי הגמר של גאולת מצרים הוא: "כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת
מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עוֹלָם", כלומר, שהגאולה
היא שלא נראה את מצרים יותר לעולם. וזוהי גם כן ההלכה
שאסור לשוב למצרים. רבי אשתורי הפרחי, בספרו "כפתור
ופרח" סיפר שדיבר עם נכדו של הרמב"ם, שסיפר לו שהרמב"ם
היה חותם שמו וכותב מתחת לחתימתו "הכותב העובר בכל יום
על שלושה לאוין". תמיד היה קשה לגדולי ישראל מאוד כשהיו
צריכים להגיע למצרים, והיה להם צער גדול, כי כתוב: "לֹא תִסְפוּ
לְרִאֲתָם עוֹד עוֹלָם", שלא יהיה יותר שום קשר עם מצרים
לגמרי, והגמר הזה היה דווקא בזמן קריעת ים סוף, שאז כתוב
(שמות יד, כח): "וַיֵּיָשְׁבוּ הַיָּמִים וַיִּכְסּוּ אֶת הָרֶקֶב... לְכֹל חַיַּל פְּרָעָה
הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בְּיָם לֹא נִשְׂאָר בָּהֶם עַד אַחַד". וזוהי הנקודה
של קריעת ים סוף - שהוא הסיום של יציאת מצרים.

באותיות מנצפ"ך רמזות חמשה גאולות

אם נתבונן בפסוקים, נגלה שיש שלושה שלבים של אמונה: ישנן
שלושה פסוקים: במצרים, בקריעת ים סוף ובמתן תורה, ששלוש
פסוקים אלו עוסקים בעניין האמונה של עם ישראל, ומהם נלמד
כמה דברים חשובים בדרגות באמונה. וגם כן באופן מעשי כיצד
זוכים להן בעז"ה. הפסוק הראשון - כשמשה בא לישראל
במצרים, כתוב (שמות ד, לא): "וַיַּעַשׂ הָאֱתָת לְעֵינֵי הָעָם... וַיֵּאֱמַן
הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פֶקֶד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ". מסופר
בפרקי רבי אליעזר (פ' מ"ח) כששמעו ישראל שבא משה כדי
לגאלם, מיד הם הלכו לסרח בת אשר, שהיא ידעה את סוד
הגאולה של מצרים, והיא זו שידעה את הקבלה של "פקוד
פקדתי", (סרח בת אשר קיבלה ברכה מיעקב אבינו לחיות לנצח, שאמר לה: כשם
שהחיות את נפשי שעוד יוסף בני ח, כך תזכי לחיות לנצח, והיא זכתה להיכנס בגופה
לגן עדן) כי כשיעקב בירך את כל השבטים לפני פטירתו, הוא
גילה להם את הסוד של גאולת מצרים. ואומר ה'פרקי רבי
אליעזר' שיעקב גילה להם שהגאולה תלויה באותיות בשם
מנצפ"ך, שהן האותיות הכפולות (ענין תנחומא פ' קרח י"ב), וגילה להם
שהגאולה של אברהם היתה תלויה באותיות כ"ך, כמו שכתוב:
"לך לך" (פעמיים כ"ך סופית) זהו הסוד הגאולה ששייך לאברהם.

נמוכה, אמונה בה' יתברך לבד, בלי אמונה בצדיק, וזו אמונה חלשה, כי רבנו מסביר בליקוטי מוהר"ן (תורה רל"ח ח"א) שכנגד כל מעשה מופתים של צדיקים יש גם כן מעשה של רשעים, ומביא דוגמה מהילקוט שמעוני על פינחס שעשה מעשה פלא ופרח באוויר, ומיד גם בלעם היה פורח באוויר כנגדו, זאת אומרת שכל מופת שתראה מצדיק, אפשר לראות את המופתים האלה גם אצל הרשעים מכת הסטרא אחרא. ולכן אמונה שבאה דרך מופתים יש בה כוח, אך היא לא תהיה אמונה שלמה, כי אפשר לעשות גם מופתים ע"י כשפים. אמנם מי שקצת מתבונן, יראה שיש הבדל, וכמו שאפילו החרטומים השיגו ואמרו במכת כינים: אצבע אלוקים היא", שזה מופת מיוחד, אבל אחרי הכול עדיין אדם יכול לומר: טוב אז משה ואהרן הם היו יודעים יותר טוב לעשות מופתים מאשר החרטומים, אך לעומת זאת בקריעת ים סוף כתוב "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו' וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמֹּשֶׁה עֲבָדוֹ", "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל" זה כבר לא אמונה ע"י מופתים, אלא זו הוכחה של ראייה, וזה מדרגה הרבה יותר גבוהה, מה שאדם רואה ומבין בעיניו שלו. רבנו מביא בכמה מקומות את רש"י בפרשת בראשית שאומר שהעניין של ראייה זה ע"ש החוכמה, כלומר בקריעת ים סוף הם השיגו את האמונה בשכל, כי לא הייתה האמונה במופתים אלא בבחינת: "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל וְגו' וַיֵּאֱמִינוּ בַּה'", הם ראו כביכול את ה' יתברך, וכשהם ראו, הם הגיעו כבר למדרגת אמונה גבוהה יותר. והכח להשיג על ידי שכל, הוא מכח שהאמינו במשה "וַיֵּאֱמִינוּ בַּה' וּבַמֹּשֶׁה עֲבָדוֹ", שהוא לימד והבין אותם אמונה עד שהגיעו לבחינת ראייה.

ומה היה יותר במתן תורה? שם הייתה ידיעה ואמונה בשי"ת דרך נבואה, כמו שנא': "בְּעֵבֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרֵי עֲמֹךָ וְגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם", כי כשזוכים לנבואה כזו, זו המדרגה הכי גבוהה באמונה. לסיכום 3 דרגות האמונה: א. הוכחת האמונה דרך אותות ומופתים. ב. שחכמים שאתה מאמין בהם מלמדים את האמונה שאתה רואה ומבין את זה בשכל. ג. המדרגה הגבוהה ביותר שהשם מדבר איתך, וכשאתה זוכה לנבואה, אז אין יותר שום ספקות. כתוב שהנבואה מבטלת אצל האדם כל ספק ובלבול באמונה, זה היה הכוח הגדול של הנביאים, וכשהם היו מדברים לעם ישראל, היו מוכרחים לשמוע ולהאמין שזו האמת, והנבואה היא הכח שכנגד העבודה זרה, ולכן כשבטלה העבודה זרה, בטלה גם הנבואה מישראל, כי הכוח של הנבואה זה הברור האמיתי הכי גדול שיש, ואת זה השגנו במתן תורה, וכשהשגנו את זה, הגענו למדרגה הגבוהה להשיג את נבואת משה, ואת נבואת הנביאים לדורות עולם, כי לא השגנו רק משה בלבד, אלא גם את כל הצדיקים שיש בהם איתפשותו של משה (שמתפשט בחינת משה בכל צדיק וצדיק) שבכל דור ודור, וגם את הבחינה הזאת השגנו במתן תורה, וזאת ע"י הכוח של הנבואה שהיו כל הששים ריבוא של עם ישראל נביאים, גם הנשים והטף ואפילו

במשה האמינו קל וחומר בה'. בא זה ללמדך שכל מי שמאמין ברועה נאמן כאלו מאמין במאמר מי שאמר והיה העולם. והביאור בזה שע"י שמאמינים במשה, ע"י זה יש את הכוח להאמין בקב"ה, זאת אומרת, כדי להגיע לאמונה אמיתית ושלמה בה' יתברך, חייבים את העזרה של הצדיק, וכל זמן שלא זוכים לאמונה שלמה בצדיק בעצמו, אז גם האמונה בקב"ה היא חסרה.

רק כשהאמונה בה' היא על ידי הצדיקים אפשר לעמוד בנסינות

מתי רואים את החיסרון? כשיש לאדם קושי וניסיון, שאז אם האמונה היא חזקה, כי יש לו צדיק שמלמד אותו אמונה, ומכח האמונה בצדיק הוא מאמין בהקב"ה, אז יהיה לו את הכוח לעבור נסינות קשים, אבל בלי אמונת חכמים, אין כח לעבור נסינות. ולכן אנו רואים בסוף פר' שמות, כשהוקשה לישראל עול השעבוד, הם מיד אמרו למשה "יֵרָא ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֶת הַבְּאִשְׁתֶּם אֶת רִיחְנוּ בְּעֵינֵי פְרַעֲה ... לְתֵת חֶרֶב בְּיָדְסָ לְהַרְגֵנוּ", ונפלו מהאמונה, וקשהאפה האמונה שהאמינו: "ויאמן העם?" אלא כיוון שלא הייתה להם עדיין אמונה במשה, לכן היה להם עדיין רק אמונה חלשה, וכשיש קושי השיעבוד כתוב: "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", והיה להם חסרון באמונה (ע' ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה פ"ו), ולכן לא הצליחו לשמוע אל משה ולהאמין, בגלל שהאמונה הראשונה הייתה רק אמונה בשם יתברך, מפני המופתים, אך לא היתה להם אמונת חכמים במשה, ורק כשיש אמונת חכמים – הצדיק מסביר לך ומחזק אותך, ונותן לך את הכוח לעבור את המשברים, הרי אין אדם שלא עובר קשיים ומשברים, קשיים במשפחה, בפרנסה, ברפואה, וכו' כל החיים שלנו זה קושי אחד גדול. ומה עוזר לנו? זה שיש אמונה בצדיק שמחזק אותך באמונה בשי"ת, ואז אתה עובר את כל המשברים והקשיים בקלות ובהצלחה.

לעומת זאת האמונה שהייתה בקריעת ים סוף, אומר האור החיים הקדוש: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" – "זה תשלום האמונה", כשהאמונה בהקב"ה ובמשה עבדו, אז היתה האמונה בשלמות, כי היתה אמונה בכוח הצדיק, ובאמונה כזאת אפשר לעמוד באופן שלא נופלים כל פעם מחדש באמונה.

אבל יש עוד שלב שלישי גבוה עוד הרבה יותר, האמונה שהייתה במתן תורה. כמו שכתוב (שמות יט, ט): "בְּעֵבֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרֵי עֲמֹךָ וְגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם", ואומר רש"י שם: "גם בנביאים הבאים אחריו". (הוקשה לרש"י מה זה – "גם בך יאמינו לעולם", הרי משה לא יחיה לעולם) ורש"י מפרש שהאמונה שתהיה לעולם, הכוונה גם בנביאים ובצדיקים שיבואו לדורות, ולכן גם בהם יאמינו לעולם. ואת השלב שלישי של האמונה, שהוא הכי גבוה קיבלנו במתן תורה, וזוהי אמונה לדורות.

ונסביר קצת את הדברים. אמרנו שיש שלוש שלבים של אמונה, האמונה במצרים היתה מכוח האותות והמופתים, וזו מדרגה

במשהו רוחני, במה היינו מתעסקים? היינו עושים עניין של שירות ותשבחות וניגונים. ובהקדמת (פאת השולחן), כתוב: חכמת המוזיקא שיבחה הרבה. הוא היה אומר אז כי רוב טעמי תורה וסודות שירי הלויים וסודות תיקוני הזוהר, אי אפשר לידע בלעדיה, ועל ידה יכולים בני אדם למות בכלות נפשם מנעימותיה ויכולים להחיות המתים בסודותיהם הגנוזים בתורה. הוא אמר: כמה ניגונים וכמה מידות הביא משה רבנו מהר סיני, עכ"ל. אמרו בשם הבעל שם טוב, עולם הניגון הוא העולם הכי קרוב לעולם התשובה, כדי להחזיר בתשובה צריך להשקיע הרבה עמל בדיבור שכנוע והסבר, אך בניגון מרגש אחד, יכול לפעול אצל יהודי עולם שלם של רגשות, כיסופים, שייכות, ורצון אמיתי להתחבר לקדושה, ולהתקרב לה' יתברך.

הזימרה והשירה זה שלב אחד קודם התורה, וזהו שלב שהוא גם בן מוכרח כדי להגיע לתורה !!! כמו שמוכח בגמרא (מגילה לב. ע"א) "כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה" (אם אדם לומד בלי לנגן ולזמר) אז ח"ו הקב"ה אומר: "גם אני נתתי להם חוקים לא טובים". השירה והזמרה מראים שאתה אוהב את התורה. ולכן שלב קודם לפני שעם ישראל מקבלים את התורה, לפני שמגיעים ל'מוחי' של התורה, צריך להיות את השלב של קריעת ים סוף, של שירה וזמרה. השלב השלישי כאמור, הוא כבר מוחין לגמרי – התורה, זה כבר שכל אלוקי שאנחנו מקבלים במתן תורה, וזוהי אמונה מתוך נבואה שזה הדבר הגבוה ביותר.

נמצא, שבמצרים השגנו את הקב"ה מתוך יראת העונש, (בדרך של מופתים) ולא הצלחנו עדיין להשיג אהבת השם ולהגיע ליראת הרוממות, והסיבה לכך, כי במצרים הם עדיין לא האמינו במשה רבנו, (כי השלב השני להאמין במשה בצדיק זה היה רק בקריעת ים סוף) ולכן האמונה היתה חסרה והביאה אותם רק ליראת העונש, להשתחויה, ולא היתה אמונה תמידית, ומיד כשהיו קשיים ובעיות, כמו בקושי שעבוד מצרים, נפלו מהאמונה, מכיון שיראת העונש וכן מופתים, לא מחזיקים לאורך זמן.

בקריעת ים סוף, השגנו אמונה בהקב"ה דרך הצדיק משה רבנו, כשהאמונה באה דרך אמונת חכמים, זו כבר אמונה שמביאה אותי ליראת הרוממות. כי יש את הרב הצדיק שסיביר לי את האמונה, ושמחזק אותי גם כשאני עובר קשיים באמונה, ואז זכו ליראה מתוך אהבה, בחינת יראת הרוממות, והאמונה שזכו אליה הביאה אותם לדבקות המביאה לשירה ולזמרה.

במתן תורה השגנו שלב הרבה יותר גבוה אמונה מתוך נבואה, זאת אומרת שהרב משרה על התלמידים בחינה של רוח הקודש, וע"י זה הם משיגים את התורה, וזהו "וגם בך יאמינו לעולם", כי על ידי משה השגנו את המדרגה הזו כנבואה, ואז קבלנו 'מוחי' של תורה, ולא רק של שירה וזמרה.

השפחות, כולם השיגו בדרך נבואה גמורה, ולא רק בדרך של ראייה (של יראתה שפחה על הים וכו') כמו בקריעת ים סוף, ששם זה עניין של ראייה והבנה בשכל, כי במתן תורה כבר זה היה במדרגה הגבוהה ביותר של נבואה.

כפי האמונה כך הוא סוג היראה שזוכים אליה

גם התוצאה של כל אחד מהשלבים האלה של האמונה, מה שזה פעל בנפש של עם ישראל, הייתה תוצאה שונה. התוצאה של המופתים – כתוב "ויאמן העם ... ויקדו וישתחוו", עם ישראל הגיע להכנעה שהשתחויה, השתחויה זו בחינה של יראת העונש. כאשר אדם קד ומשתחוה, זה מורה שהוא ירא ומפחד, והוא נופל בהתפשטות הגשמיות לגמרי מרוב יראה ומשתטח אפיים ארצה, זוהי התנועה של השתחויה, ואת זה עם ישראל השיגו במצרים.

לעומת זאת בקריעת ים סוף, כשהשגנו את השי"ת לא רק בדרך מופתים, אלא בדרך של "וירא ישראל את ה' הגדלה", בדרך ראייה. ואומר האור חיים הקדוש, שאז הגענו ליראה של הרוממות, יראת הרוממות זו יראה שמגיעה מכוח אהבה, היא שונה לגמרי מיראת העונש. נמצא, שבמצרים כל ההשגה הייתה רק יראת העונש, לעומת זאת בקריעת ים סוף שם זכינו כבר ליראת הרוממות, זה כבר שלב של יראה מפני אהבת השם. למשל, כמו בין איש ואישה יש סוג של יראה, אבל זה לא יראה של פחד, בני הזוג אינם מפחדים שאחד יעניש את השני, אלא זוהי יראה שלא תתקלקל האהבה, זו יראה שבאה מתוך אהבה, אני ירא כדי שהאהבה ביני לבין השם יתברך תהיה אהבה שלמה. וביראה שמתוך אהבה שם יש את הבחינה של יראת הרוממות, שפירושה, שמחמת שמיג ומבין בשכל גדולת ה', שהוא רב ושליט (ע' זוהר בהקדמה דף יא:) מתוך זה בא יראה וזה נקרא יראת הרוממות.

המעלה של האהבה הזו, היא בחינת חיבוק, בחינת – שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, ולכן כל העניין המרכזי של קריעת ים סוף זה השירה – שירת הים – ששרו עם ישראל "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'", דבקות ושירה שבאו מכוח אמונה, וכמו שפירש הבעש"ט בפסוק זה (פרשת בשלח אות ח) וז"ל: נודע שהאמונה היא דביקות הנשמה בהקב"ה. שירה אינה מגיעה מתוך יראת העונש, כי כשאדם מפחד שהוא יקבל עונש, הוא לא שר שירים, אך כשאדם אוהב, אז יש שירי אהבה, כל הענין של שירת הים, זה שיר של האהבה שאומר האור החיים הקדוש, ומה שכתוב "וייראו העם את ה'" – זה לא יראת העונש, אלא הייתה להם יראת הרוממות וכנ"ל, יראה של אהבה. ולכן זכו אז עם ישראל לשלב גבוה יותר – לומר 'שירה'.

ובמתן תורה, זכו לשלב שלישי וגבוה יותר, הרבה יותר גבוה משירה, שזו בחינה של 'תורה'. ידוע בשם הגאון מוילנא שאומר, שאם לא היתה ניתנת לנו התורה, ואז כשהיינו צריכים להתעסק

אחרי שלב לפי הסדר. ראשית, השלב הראשון הצדיק צריך להראות מופתים, כי לא כולם יכולים להתקרב ישר מכוח של דבקות ואהבה, וקל וחומר במדרגה הגבוהה יותר מכוח של מוחין ושכל של תורה של הצדיק, ולכן הרבה פעמים הצדיק בהתחלה דווקא מראה מופת, וגם אצל רבנו הקדוש שהוא הצדיק שמקרב אותנו, כמעט כל אחד מאיתנו יספר שבתחילת ההתקרבות היה לו איזה סיפור של מופת ונס עם רבנו. כמו שאני תמיד מספר את הסיפור של המופת הראשון שהיה לי עם רבינו ממש אחרי ראש השנה הראשון כשזכיתי להתקרב ולבא אל רבנו, אז דבר ראשון הרבי הראה לי מופת, שזכינו ב"ה לבני ישראל נחמן שנוולד באופן טבעי, וומידי פעם גם אחרי ההתחלה, צריך עדיין הצדיק להראות את המופתים, כי כל הזמן יש ירידות ועליות, יש זמנים של קטנות, שצריך לחזק את החסיד עם מופתים, ולפעמים צריכים את המופתים גם בשביל רפואה הצלחה וכו', ולכן לא רק בהתחלה צריך מופתים, אבל בדרך כלל זו בחינה של התקרבות בהתחלה. בהמשך הרבי מקרב אותך בדרך של דבקות עם הניגונים של הצדיק שבהם מוצאים הרבה טעם ומתיקות ונעימות בלב וזה ההתקרבות של החיבוק, אך עדיין זה לא בחינה של מוחין, וכמו שאמרנו זה רק העניין של קריעת ים סוף הדבקות שעם ישראל זכה דרך השירה והזמרה של שירת הים, אך עיקר העיקרים של הדבקות היא נעשית ע"י שזוכים לשמוע וללמוד תורה מהצדיק, ואז הוא במדרגה הגבוהה ביותר של אמונה, בבחינת "וגם בך יאמינו לעולם" זו הבחינה של האמונה שהשיגו במתן תורה, שהאמינו במשה ובנביאים גם אחר הסלקות משה.

חסידים החוטפים שירים, והבאים לשמוע תורה, והאפויים בלב

אכן יש עוד מדרגה רביעית גבוהה יותר בהתקשרות לצדיקים, בשיח שרפי קודש (ח"ב אות ק"ב), מובא שיחתו של רבינו: אָמַר, "יש לי שְׁלֹשָׁה פְּתוּת חֲסִידִים: פְּתָה אֶחָת הַבָּאָה לְחֹטֵף שִׁירִים; פְּתָה אֶחָת הַבָּאָה לְשִׁמְעַת תּוֹרָה; וּפְתָה אֶחָת הַבָּאָה לְמוֹהַרְנֵי וְלְרַבֵּי נִפְתְּלֵי וְאָמַר לָהֶם: "רוֹצֵה אָנִי, שְׂאֵתֶם תִּהְיוּ מִהַפְתָּה הַזֹּאת, שְׂאֵפוּיִים בְּלִבֵּי". כאן רבינו דילג על המדרגה הראשונה של מופתים, רבינו בחייו לא הראה הרבה מופתים, כי אם מעט, וישר קפץ כאן למדרגה השנייה של דבקות שיושבים עם הצדיק על השולחן (טיש) ומקבלים שירים, השולחן הוא תמיד ענין של דבקות, גדולה לגימה שמקרבת. ואחר כך הזכיר רבינו את המדרגה לשמוע תורה, שהיא המדרגה השלישית הנ"ל, בבחינת "וגם בך יאמינו לעולם". והוסיף עוד רבינו עוד מדרגה רביעית (שהיא השלישית ממה שהזכיר), והוא לזכות להיות אפוי בלב של הצדיק, להיות אחד, מחובר בשלמות עם הצדיק. זו כבר מדרגה של אמונה שלא נכתבה בתורה, זו חידוש של מדרגה של תורת החסידות, להיות אחד עם הצדיק, כנשמה אחת גדולה ומחוברת.

שלוש מדרגות באמונת חכמים: מופת, דבקות ותורה

נתבונן בדבר פלא, את ג' השלבים האלו אנחנו רואים בחילוק שישן בהתקשרות אל הצדיקים, יש שלוש סוגים של צדיקים, צדיקים שעושים מופתים, תבוא אל הצדיק הוא יתפלל עליך הוא יתן לך קמיע, הוא ייתן לך מים, משהו שיגרום שיהיה לך אמונה שבאה ע"י מופתים. זו אמונה כשעדיין נמצאים בקטנות המוחין, הרבה אנשים מאוד אוהבים את זה, כי השיטה הזאת לא מצריכה הרבה שכל, מספיק שאתה רואה מופת, זה קונה אותך ואז ההתקרבות לצדיק היא מתוך התפעלות, אבל זו התקרבות מאוד שטחית, והיא לא מחזיקה מעמד.

ויש צדיקים שהם עובדים על הרגש של האדם, בבחינה של שירה וניגונים, והם פועלים ע"י שמלכדים את החסידות בשירה ורגש, וזו כבר מדרגה הרבה יותר גבוהה. נשים לב, אם אנחנו משווים את הצדיקים הראשונים שהעבודה שלהם היא דרך מופתים, הם דומים למה שהיה במצרים (שמשה בא ועשה את האותות לפניו ואז הם האמינו, שנאמר: "ויקרו וישתחו") וסרח בת אשר אמרה שהאותות זה לא מספיק כדי להבין שזהו הגואל האמיתי, ורק כשהוא אמר את הקוד של הגאולה אז אפשר להאמין, כי מופתים זה שטחי זה לא מחזיק הרבה זמן מעמד, וכשיש קשיים וניסיונות, נופלים מאמונה. לעומת זאת אם הצדיק מצליח ללכד את החסידים על ידי שירה וזמרה, ע"י ניגונים של רגש שהם פועלים, זה כבר הרבה יותר חזק, וזה גם פועל לאורך זמן, ועומד בפני משברים וקשיים.

אבל גם זה עדיין לא בחינה של "וגם בך יאמינו לעולם" שיאמינו בצדיק הזה לדורות, וזה יהיה רק בצדיק שאומר תורה, כי ברגע שהצדיק הוא בעל תורה, והליכוד שהוא מלכד את אנשי שלומנו, ואת החצר שלו, הוא ע"י אמירת תורה, התורה היא נצחית, וגם אפילו אחר פטירתו עדיין יהיו קשורים אליו ע"י התורה שלו.

צדיק שאומר תורה הוא משפיע בתלמידיו רוח הקודש. מה הכוונה שהוא משפיע בהם רוח הקודש? ע"י התורה שהוא מלמד אותם הם יודעים דרכים איך לעבוד את הקב"ה, הלימוד תורה הזה גורם להם הסתכלות אחרת על עבודת השם, הם מבינים דבר מתוך דבר, ומחדשים בתוך תורתו של הצדיק, ועושים איתה פעולות הלכה למעשה. הם מוצאים עצות בעבודת השם מתוך התורה שלו, וזוה כל העניין של הליקוטי מוהר"ן והליקוטי עצות להוציא עצות מעשיות לעבודת השם מתוך התורה של הצדיק וזה כבר המדרגה השלישית של אמונה בצדיק, שזו אמונה שמגיעה לבחינה של רוח הקודש לבחינה של נבואה, אמונה ש"בך יאמינו לעולם" – האמונה שקיימת בצדיק לדורות גם אחר הסתלקותו, וזו האמונה שזכינו לה במתן תורה.

באמת צריך לעבור את כל ה-3 שלבים, וכמו שהקב"ה לא דילג לעם ישראל על שום שלב בדרך של ההתקרבות שהייתה לעם ישראל אל השם יתברך, השם יתברך העלה את עם ישראל שלב

לקוטי מוהר"ן תורה ס"א - הכח העצום שבניגון האמונה

רבנו בליקוטי מוהר"ן (ח"א תורה ס"ד אות ה') כותב: יָדַע, שְׁעַל יְדֵי הַנִּיגוֹן שֶׁל הַצְּדִיק, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא מַעֲלֶה אֶת הַנְּשָׁמוֹת מִן הָאֲפִיקוֹרְסִית הַזֹּאת שֶׁל הַחֲלָל הַפְּנוּי שֶׁנִּפְּלוּ לָשָׁם – הסברנו שחייב לעבור את כל השלבים, את שלב המופתים, את שלב הדבקות ע"י שירה וזמרה, ושלב קבלת תורה. ורבנו כאן מדבר על השלב השני, ואומר שע"י הניגון של הצדיק אדם יוצא מתוך אפיקורסות. כשעם ישראל יצאו ממצרים כתוב בלקוטי מוהר"ן (תורה קכ"ג) שהיה להם הרבה מאוד חכמות של מצרים שהיו מכשפים, כדי לצאת מהאפיקורסות הזאת, היה צריך – "אז ישיר משה ובני ישראל", ודווקא ע"י השירה של משה שזה הניגון של הצדיק, רק אז עם ישראל השתחרר מכל האפיקורסות, מהמקום הקשה ביותר שזה אפיקורסות של החלל הפנוי. ורק אחרי זה אפשר לבוא למתן תורה. ורבנו אומר וז"ל: כִּי יָדַע, שְׁפָּל חֻכְמָה וְחֻכְמָה שְׁפָּעוּלָם, יֵשׁ לָהּ זִמְרָה וְנִיגוֹן מִיַּחַד, שֶׁזֶה הַזִּמְרָה מִיַּחַד לְחֻכְמָה זו, וּמִזֶּה הַזִּמְרָה נִמְשָׁכֶת הַחֻכְמָה הַזֹּאת. רבנו מסביר שכל חכמה יש לה מנגינה, המנגינה שדרכה אתה יכול להשיג ולהבין את החכמה, ולכן ראינו את גדולי ישראל שלומדים תמיד הם למדו עם ניגונים יפים, והמנגינה הזאת היא עוזרת להבין את התורה. ולא רק לימוד גמרא, אלא כל חכמה יש לה מנגינה, (היום זה די נשתכח בחוכמות החיצוניות). פעם היה גם כן טעמים ללימוד המשניות, וכמו שיש לנו טעמים על הפסוקים של התורה, כך היו מסודרים גם כן טעמים למשניות, הרי אם רוצים ללמוד דבר בעל-פה הדרך הכי טובה ללמוד דבר בעל פה, ע"י שאומרים אותו במנגינה, וע"י המנגינה אתה זוכר אותו היטב, (וכן גם הרב בתלמוד תורה כשהוא רוצה שהתלמידים ידעו משניות בעל פה, הוא עושה להם מנגינה, וע"י זה התלמידים יודעים את הכל בעל פה). כל מנגינה, היא מיוחדת לחכמה שלה, טעמי המקרא לתורה, לנביאים, ולכתובים, ניגון של גמרא, ניגון של משניות, מנגינה ללימוד הזוהר וכו'.

ביצד להינצל מההרס של המנגינות הרעות

וממשיך רבנו: "וְזֶה בְּחִינַת "זִמְרָה מִשְׁכִּיל" – (תהלים מג, ח) שְׁפָּל שְׁכָל וְחֻכְמָה יֵשׁ לוֹ זִמְרָה וְנִיגוֹן. וְאֶפְּלוּ חֻכְמַת הָאֲפִיקוֹרְסוֹת, יֵשׁ לָהּ נִיגוֹן וְזִמְרָה מִיַּחַד לְחֻכְמָה הָאֲפִיקוֹרְסִית" – ואיך ניצלים מהניגון הלא טוב? ע"י שמנגן ניגון של קדושה". רבנו לא מבקש ממך להילחם חזיתית עם הרע, אלא שתעשה טוב שיש בו בחינת הרע שעשית, וע"י זה ממילא יתבטל הרע. ניתן דוגמה, יש בחורים צעירים שנמשכים למנגינות לא טובות של מנגן שאינו כשר, והמנגינות הלא טובות האלה פוגמים את הנשמה שלהם. ובא משגיח ואומר לבחור: 'זה לא טוב שאתה שומע מנגינות כאלה, שירים לועזיים וכו', ונותן לו על הראש, אבל זה לא עוזר, מכיון שהוא באמת נמשך אליהם. כמו שרבנו אומר (תורה רכ"ו), "הפעם ילווה אישי אלי", במנגינות יש להם איזה ליווי שמושך את האדם אליהם. מה הפתרון? תגיד לו תשמע ניגון קדוש. להגיד

לו 'אל תשמע בכלל, זה לא יעזור, אלא תן לו טוב, וע"י זה ממילא ייעלם הרע. תנסה למצוא קצת ניגונים כשרים שאליהם הוא יימשך. אותו דבר פה רבנו מסביר שגם לאפיקורסות יש מנגינה, והמנגינה שלה היא מאוד מושכת, ואיך יוצאים מהמנגינה של האפיקורסות? ע"י המנגינה של הצדיק שזה הניגון של משה רבנו. וזה מה שרבנו מסביר שצריך לתת את המנגינה של הצדיקים, הניגונים היפים שמחברים הצדיקים הם הניגונים של 'איתפשותא דמשה' שמוציאים את האדם מאפיקורסות. ומי שיש לו ספקות באמונה הפתרון הוא שישמע ניגונים מהצדיק, (יש ניגונים של רבנו שאנחנו שרים בשבת, וכן הרבה ניגוני חב"ד מרגשים שחיברו הצדיקים) לניגונים האלה יש סגולה להוציא את האדם מהאפיקורסות והספקות של האמונה. וְזֶה שְׁאֲמָרוּ רַז"ל (תניגין טו): 'אַחַר מָה הָיָה בֵּיהּ – זִמְרָה יוֹנִי לֹא פֶּסֶק מִפְּמִיָּה, וּבְשִׁהָיָה קָם מִבֵּית הַמְּדַרְשׁ, כְּמָה סִפְרֵי מִיִּנְיָן נּוֹפְלִין מִמֶּנּוּ – כִּי זֶה תְּלוּי בְּזָה, כִּי עַל יְדֵי זִמְרָה הִנְיָל שְׁלֹא פֶּסֶק מִפְּיו, עַל יְדֵי זֶה הָיוּ הַסִּפְרֵי מִיִּנְיָן נּוֹפְלִין מִמֶּנּוּ, כִּי זֶה הַזִּמְרָה – הָיָה מִיַּחַד לְזֶה הָאֲפִיקוֹרְסִית וְהַמִּינּוֹת שֶׁהָיָה לוֹ. הסיפור של 'אחר' היה, שתמיד היה שר מנגינות יוניות וזה גם מה שגרם לו שתמיד היו אצלו ספרי מינים פסולים, כשהוא היה קם הם היו נופלים לו מהחליפה שלו. ולמה? כי זמר יוני לא פוסק מפיו – ולכן גם היה מלא ספרי האפיקורסות עד שהיו נופלים ממנו. לאפיקורסות יש מנגינה, ומנגינה של האפיקורסות מביאה לעוד אפיקורסות, וכן בצד הקדושה המנגינה של הקדושה מביאה אותך לעוד קדושה. (מרו הרב אלישיב זצ"ל שהיה תענוג גדול לשמוע אותו אומר את הלימוד במנגינה, יש הקלטות של הלימוד שלו הוא היה מחבר מנגינות כל כך נעימות תוך כדי הלימוד שלו). כדי להשיג את התורה – צריך שיהיה בחינת 'זמרו משכיל', כי רק ע"י זמרה בתורה, אתה יכול להשיג את ההשכלה והחכמה בתורה.

ונביא כאן עצה טובה לכל המלמדים והמגידי שיעור של בחורי ישיבות, צריך להנהיג את זה לפתוח את השיעור בניגון ובזמרה. (וכן אצל הרב יצחק גינזבורג שליט"א כל פעם שאנו לומדים אצלו ומתוודעים איתו יחד, תמיד זה מתחיל בניגון, זה דבר חובה שתמיד יתחילו כל שיעור והתוודעות בניגונים), כי הניגונים האלה הם הצורך של התורה, אי אפשר להגיע למתן תורה בלי קריעת ים סוף שאחריה היה "שירת הים", שהיא עצמה הביאה אותם לקבלת התורה, כי אם לא לומדים בניגון זה בבחינת "כל השונה בלא זמרה, אומר הקב"ה זה נקרא חוקים שאינם טובים". רבנו אומר (שיחות הר"ן רע"ג) אָמַר: טוֹב לְהָאָדָם לְהִרְגִיל אֶת עַצְמוֹ שְׂיֻכַּל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ עִם אֵיזָה נְגוֹן, כִּי נְגוֹן הוּא דְבַר גְּדוֹל וְגִבּוֹה מְאֹד מְאֹד, וְיֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת לֵב הָאָדָם לְהִשָּׁם יְתַבָּרֵךְ; וְאֶפְּלוּ מִי שְׂאִינוּ יָכוֹל לְנַגֵּן, אֵף עַל פִּי בֶן בְּבִיתוֹ וּבֵינוּ לְבֵין עַצְמוֹ יֻכַּל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזָה נְגוֹן כְּפִי מִה שְׂיֻכַּל לְזַמֵּר אוֹתוֹ, כִּי מַעֲלַת הַנְּגוֹן אֵין לְשֹׁעַר. כִּי רַק ע"י נְגִינָה מְגִיעִים לְבַחֲיוֹת – "זמרו משכיל". הלימוד יהיה מקום של חיבור, ותגיע ל'מוחי' דרך אהבה וחיבוק שבשירה ובזמרה.

משיח צדקנו יהפוך את כל העמים כולם להאמין בהקב"ה, הוא לא יתחיל לעשות להם סמינרים, לתת להם הוכחות והסברים, הוא גם לא יהיה יעשה להם מופתים, אלא רק ע"י שינגן בכינור שלו, בכח השירה וזמרה שלו, כי השירה והזמרה של משיח היא יותר גבוהה אפי' מהשירה והזמרה של התורה, היא בכתר, ועם זה הוא יחזיר את כל העולם בתשובה.

כשהיינו בקריעת ים סוף זכינו לשיר שירה וזמרה, וזו השירה של משה שמביאה אותנו לקבלת התורה בהר סיני, אולם השירה של לעתיד לבוא היא גבוהה יותר, שהרי כל השירות נחשבות שירות 'נקבה', ושל העתיד לבוא נקרא 'שיר חדש' שהוא לשון זכר (שמות רבה כג, יא), והיא השירה שתביא אותנו לאמונה שלמה, ולבחינה של האמונה שהיא יותר גבוהה אפילו מהתורה וזו השירה והניגון של משיח צדקנו.

רבנו אומר "וְלִבְחִינַת זֶמֶר שֶׁל אַמוּנָה הָעֲלִיּוֹנָה הַזֹּאת, אֵין מִי שְׁיִזְכֶּה, כִּי אִם צַדִּיק הַדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בְּמַדְרַגַת אַמוּנָה זוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁתִּיקָה, בְּחִינַת 'שְׁתִּיק כִּף עֲלָה בְּמַחְשָׁבָה' הַנ"ל, הֵינּוּ שֶׁהֵיא עֲדִין לְמַעְלָה מִהַדְּבוּר בְּנ"ל, כִּי מֹשֶׁה הוּא בְּחִינַת שְׁתִּיקָה" – מה זה בחינה של שתיקה? ניגון בלי מילים.

בחסידות אצל הבעל שם טוב מאוד התפתח העניין של הניגונים שהם מנגינה ללא מילים, [פעם אמר הבעש"ט שלפני הגאולה מכינים בשמים להוריד לעולם את הניגון של הגאולה שאיתו יגאל המשיח את כל העולם, אלא שמכיון שלא הוכשר הדור ולבסוף לא בא המשיח בזמנו, אז אותו כח של הניגון הוא ירד לצד הטומאה. ובאמת ידוע שבערך לפני כ-300 שנה התפתחה בעולם המוסיקה הקלאסית שזו סימפוניה של כלי נגינה שמנגנים מנגינות ונעימות בלי מילים] כי פעם היו בעיקר רק שירים עם מילים, ניגון עם מילים יותר שייך לתורה, אבל כשאתה מגיע לאמונה שהיא נמצאת למעלה מהשכל, ולמעלה מהדיבורים והמילים, שם זה ניגון בלי מילים שהוא גבוה הרבה יותר מהצמצום שבא ע"י המילים, הדוגמה הפשוטה לכך, המילים של שיר הן מיוחדות לשיר הזה, לעומת זאת על ניגון אחד אתה יכול לחבר כמה שירים שלכולם יהיה אותו ניגון. כי הניגון הוא הרבה יותר כולל וגבוה מהשיר שיש בו מילים, ולכן הניגון של האמונה הוא ניגון של שתיקה, הוא ניגון בלי מילים, לשמוע את הנגינה של הכינור. רבנו אמר (בתורה רכ"ה) שהיה לבעל שם טוב כוח לשמוע דיבורים מקול הצפצוף של הכינור, וזה ניגון בלי מילים שאתה מדבר, הניגון של האמונה הניגון של הבעטלר השישי – עשרה מיני נגינה, והריקוד של ה'בעטלער' השביעי שבלי רגליים שאיתו נרקוד את הריקוד של הגאולה, זה יהיה מנגינה וקצב אחר של ריקוד, עניין אחר לגמרי משירה עם מילים, של "אז ישיר משה", אלא זאת תהיה המנגינה של האמונה בחינת "שיר חדש" במהרה בימינו, ה' יזכנו, אמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם ז"ל וצדוק בן צאלח ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.)

השלב הראשון בעבודת השם הוא שיהיה יראת העונש, כמובא בשיחות הר"ן (שיחה ה'), אי אפשר לדלג על השלב הזה. וכן גם אי אפשר לדלג על השלב של האהבה של 'יראת הרוממות'. ומפה יוצאת עצמה של רבנו, לכל מי שהוא רב בת"ת או בשיבה הצעה מאוד פשוטה, לפתוח את השיעור בכמה דקות של ניגון קדוש, בניגון דבקות של צדיקים, כל פעם ניגון אחר, (וככה במשך הזמן אפשר ללמוד ניגונים חדשים) ותמיד יש בכיתה תלמידים יותר מוזיקליים שיכולים לעזור. הניגונים יביאו אותנו לאהבת ה', וכשאתה זוכה להתחיל את השיעור עם ניגונים כאלה, אפשר אחרי זה להגיע ל'מתן תורה', צריך להתחיל ב'שירת היס' שהיא הדבקות של קריעת ים סוף, ואז להגיע לבחינה של ה'מוחי' של מתן תורה, כדי לתת לתלמידים 'מוחי' בתורה, לפני כן צריך להיות אהבה, ואהבה מגיעה מהלב, ואת הלב מפעילים על ידי ניגון קדוש.

ניגון האמונה, הניגון של משיח, ניגון בלי מילים

ובזה רבנו מביא אותנו לעניין המנגינה של האמונה: "וְאַמוּנָה יֵשׁ לָהּ גַם כֵּן זֶמֶר וְנִגּוֹן הַמִּיחָד לְאַמוּנָה... וְאוֹתוֹ הַזֶּמֶר הַמִּיחָד לְאַמוּנָה... הֵינּוּ אַמוּנָה בְּאוֹר אֵין סוֹף עֲצָמוֹ הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, אוֹתוֹ הַזֶּמֶר הוּא גַם כֵּן לְמַעְלָה מִכָּל הַנְּגִינּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, הַשְּׂכִימִים לְכָל חֲכָמָה וְאַמוּנָה. וְכָל הַזְּמִירוֹת וְהַנְּגִינּוֹת נִמְשָׁכִין מִזֶּה הַזֶּמֶר וְהַנְּיָגוֹן, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִכָּל הַנְּיָגוֹנִים שֶׁל כָּל הַחֲכָמוֹת". ונבאר קצת: אמונה מצד אחד היא המדרגה הנמוכה ביותר (ספירת המלכות), (כמו מדרגת האמונה שהיתה במצרים) ויש אמונה גבוהה כל כך שהיא אפילו יותר גבוהה מהחכמה של התורה, כי השלב הכי גבוה של האמונה – נמצא ב'כתר', ואילו התורה היא רק מוחין – חכמה בינה ודעת, האמונה הגבוהה שבבחי' "תשורי מראש אמנה", היא מגיעה ל'כתר' והיא הגבוהה ביותר. אחרי שהסביר רבינו שיש מנגינה לכל חכמה, וגם לחכמת התורה יש מנגינה, כעת רבנו מביא אותנו למנגינה הכי הגבוהה, המנגינה של הכתר בחינת "תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי מְרָאשׁ אֲמָנָה" – הניגון של האמונה. ולכן מסיים רבנו ואומר: "לְעֵתִיד לְבוֹא 'שְׁתִּיקָה' לְכָל הָעַמִּים שֶׁפָּה בְּרוּרָה לְקִרְאָה כָּלֵם בְּשֵׁם ה'" (צפנייה ג, ט), וְהַכֵּל יֶאֱמִינוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזִי יִתְקַיֵּם (שיר ה, ח) "תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי מְרָאשׁ אֲמָנָה", 'מְרָאשׁ אֲמָנָה' דִּיקָא, הֵינּוּ בְּחִינַת אַמוּנָה עֲלִיּוֹנָה זוֹ הַנ"ל, שֶׁהוּא רֵאשׁ לְכָל הָאַמוּנּוֹת בְּנ"ל. וְזֶה 'תְּשׁוּרֵי' דִּיקָא, הֵינּוּ הַנְּגִינּוֹן וְהַזֶּמֶר הַשֶּׁיֵּךְ לְרֵאשׁ אֲמָנָה" וכך תהיה הגאולה. רבנו מדבר על הכינור של משיח בתורה ח' (ח"ב) (התורה האחרונה שרבנו אמר בימי חייו, (נאמרה בר"ה שנת תקע"א), ומגלה את הסוד של כינור של משיח שהיה בו ע"ב (72) נימים. ב'מגילת סתרים' מבואר, שהכוח של משיח צדקנו לגאול את עם ישראל ואת כל העולם (בבחי' "אז אהפוך לכל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה'") הוא על ידי הניגון של משיח צדקנו. רבנו אמר (שיח שרפי קודש ח"ב אות ס"ו) משיח יכבוש את העולם בלי יריית כדור נפץ אחד, הגאולה עתידה תבוא בנחת ע"י הנגינה של משיח צדקנו, אנחנו מחכים ל"תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי מְרָאשׁ אֲמָנָה". איך